

Németh Márton

Digitális médiaszolgáltatások, e-kereskedelem, szerzői jogi dilemmák

Bevezetés

Zavarba ejtő sokszínűséggel találjuk szemben magunkat, ha az audiovizuális szolgáltatások átalakulását mint az e-kereskedelem egyik sajátos vállfaját kezdjük tanulmányozni a világhálón. Könyvtáros szemmel ezt nagyon érdemes megtenni, hogy lássuk, milyen tartalomszolgáltatási erőterben kell a könyvtáraknak helytállniuk. A különféle kereskedelmi modellek szinte szétválaszthatatlanul összefonódnak a szerzői jogok, illetve az audiovizuális közvetítési jogok szabályozásának előírásaival. Nehezen értelmezhető képet kapunk, amennyiben az e-kereskedelem területét kívánjuk tanulmányozni, a vonatkozó jogterület alapvető előírásainak ismerete nélkül. Sokszor az egyes szolgáltatás modellek kipróbálásából adódó gyakorlati tapasztalatok igen értékes összefüggések levonására vezetnek.

A globális médiafogyasztás kereteinek megteremtése fogyasztói oldalról: VPN és Smart DNS

A modern szélessávú infrastruktúra fejlődésének következtében megjelentek a különféle országok IP-cím tartományaihoz hozzáférést nyújtó virtuális magánhálózati (VPN) szolgáltatások. Ezek révén egy távoli szerverre történő kapcsolódással a Nagy-Britannián kívül élő lakosok számára is hozzáférhetővé váltak például a BBC előfizetési díj ellenében, belföldre sugárzott műsorai. A szolgáltatás technikai paramétereinek kialakításakor nyilván jelentős költségnövelő tényezőként jelentkezett az előzetesen számításba vett brit nézőközönségen túli igények kiszolgálása. Másrészt maga a külföldi IP-címet nyújtó VPN szolgáltatás teljesen legális e-kereskedelmi szolgáltatási forma. Ennek működtetői eredetileg az internethasználat biztonságának növelésére alkották meg szolgáltatásaikat, s nem azért, hogy földrajzilag blokkolt programokat érhessenek el velük az előfizetőik (legalábbis hivatalosan mindig ezt hozták fel indoklasként a hatóságok felé). A közvetítési jogok szabályainak átalakítása azonban mind az USA-ban, mind Európában a londoni

olimpia ideje alatt igen jó üzletnek bizonyult a VPN szolgáltatók számára. A helyzet még bonyolultabbá vált 2012-től kezdve, amikor megjelentek az eső ún. Smart DNS szolgáltatások. Ezek speciális DNS szerverek hálózatának révén úgy irányítják át a hálózati adatforgalmat, hogy VPN használat (s az ezzel óhatatlanul együttjáró sávszélesség csökkenés) nélkül, a szélessávú hozzáférés technikai paramétereinek csorbulása nélkül férhetőek hozzá földrajzilag blokkolt tartalmak. Jogilag ez jóval kényesebb ügy a VPN-szolgáltatásnál, mivel itt már a hálózati adatforgalom manipulálásával kvázi közvetlen hozzáférést nyújt a szolgáltató a földrajzilag blokkolt médiatartalmakhoz. A szolgáltatók persze egyfajta macska-egér harcot folytatva korlátozzák egyes VPN szerverek hozzáférési jogosultságait a földrajzilag blokkolt tartalmakhoz, a Smart DNS szolgáltatásokat azonban jóval nehezebben tudják blokkolni.

A VPN és a Smart DNS szolgáltatások révén a felhasználók kívül tudják helyezni magukat a szerzői és jogi szabályozások hatókörén oly módon, hogy magatartásuk igen nehezen válik a virtuális térben megfoghatóvá. Ez a jelenség az e-kereskedelem tartalom-szolgáltatási dimenziója számára jelentős kihívást jelent. Lényegében illegális módon kezdett el formálódni az egységes piac az európai audiovizuális tartalom-szolgáltatások terén. Még talán mindig jobb megoldás viszont, ha a jogtulajdonos a szerzői jogi szabályokat meg is kerülvé, bevételt lát az adott országban legálisan nem elérhető szolgáltatások használatára révén, mint amikor nyílt kalózkodásról beszélünk.

A földrajzi alapú tartalomblokkolás az e-kereskedelmi érdekek erőterében: rövid esettanulmányok Európából és az USA-ból

Az internetes tartalom-szolgáltatások földrajzi korlátozása kapcsán arra is érdemes utalni, hogy az e-kereskedelem piacán nem feltétlenül esik egybe a jogtulajdonosok illetve a tartalom-szolgáltatók érdeke.

A legegyszerűbb eset, amikor egy tartalom-szolgáltató döntően saját tartalmait közvetíti az adott nemzeti szabályrendszerben. Erre példa a brit BBC, amely egyszerre nonprofit és kereskedelmi szereplő mind a brit piacon, mind globális szinten. iPlayer szolgáltatása segítségével meghatározott ideig hozzáférhetővé teszi a lineáris média csatornáin sugárzott tartalmakat, letölthető illetve online megtekinthető, hallgatható formában. Az ehhez való hozzáférés díja benne foglaltatik a Nagy-Britanniában kötelezően fizetendő előfizetési díjban. Ezen felül a BBC saját tartalmait tekintve kereskedelmi szereplő is. Belföldön saját értékesítési csatornát üzemeltet (BBC Store) a saját páratlan archívumának kincseire alapozva. Itt azonban joggal vetődhet fel a kérdés, hogy a már egyszer az adófizetők előfizetési díjaiból elkészített produkciókat etikus-e újra kereskedelmi forgalomba helyezni. A nemzetközi piac kapcsán egyszerűbb a helyzet. Itt a BBC kereskedelmi ága, a BBC Worldwide egyrészt üzemeltet saját lineáris televíziócsatornákat, illetve továbbértékesíti tartalmait az e-tartalom-szolgáltatói kereskedelem szereplői felé is (pl. Netflix, Amazon Video). Ilyenkor földrajzi alapon blokkolva, az adott licencszerződés keretei között teszik elérhetővé az egyes szolgáltatók a megadott tartalmakat.

Jóval bonyolultabb a felállás akkor, amikor olyan szolgáltatással találkozunk, mely döntően nem a saját maga által gyártott tartalmakat értékesíti, hanem más tartalom-szolgáltatótól megvásárolt licenceket értékesít tovább. Tipikus példája ennek az eredetileg amerikai DVD-kölcsönző futár szolgáltatásként indult, majd online tartalom-szolgáltatóvá váló Netflix. Manapság már a világ számos országában bocsátja rendelkezésre online a

licencelt tartalmakat, illetve az egyre több és sikeresebb saját maga által gyártott produkciót is. Az e-kereskedelmi kihívást ebben az esetben az jelenti, hogy országonként eltérő azon licencelt médiatartalmak köre, melyeket a Netflix felhasználói számára biztosít. Megbizonyosodhatunk erről, amennyiben VPN illetve Smart DNS szolgáltatás segítségével összehasonlítjuk az amerikai tartalomkínálatot a 2016 elejétől Magyarországon is elérhető filmterméssel. Bizonyos különbségek a díjszabásban is fellépnek, ha másként nem, akkor a helyi valuták egymáshoz viszonyított árfolyammozgása alapján, miután a Netflix minden piacon a saját nemzeti pénznemben értékesíti a tartalmakat. A Netflix tehát döntően nem tartalomgyártói oldalon érdekelt (bár dinamikusan fejlődik ezen a téren is), hanem csupán továbbértékesíti a tartalmakat. Ennek két fontos következménye állapítható meg: egyrészt viszonylag egyszerűen elő lehetett fizetni Európában a szolgáltatásra VPN illetve Smart DNS segítségével a szolgáltatás bevezetése (2016 januárja) előtt is, például Magyarországon, ahonnan elvileg az még legálisan nem volt elérhető. Itt az egységes európai piac és a szabad mozgás uniós alapszabadsága mint európai jogi alapelv áll szemben a nemzeti alapú szerzői jog által kötött tartalomszolgáltatási modellel. Attól, hogy valaki magyar bankkártyával fizet, amennyiben olyan IP-címről fizet elő, mely a szolgáltatás hatókörében lévő országhoz tartozik, nem lehet megakadályozni az előfizetés létrejöttét. Az nem ellenőrizhető ugyanis, hogy az adott uniós országban letelepedett magyar állampolgárról van-e szó, vagy Magyarországról próbálkozik valaki külföldi IP-címet felhasználva előfizetéssel. Számos szolgáltató megköveteli ugyan az adott országban érvényes levelezési cím megadását is, ám ez nem feltétlenül esik egybe a bankkártyához rendelt adatokkal (bárki fenntarthat magyarországi lakcímet külföldre költözve is), illetve az adott ország lakcímnnyilvántartása sem érhető el általában ellenőrzési célra (ezt általában az adatvédelmi jogi szabályok csak közszolgáltatások igénybevétele esetében teszik lehetővé, ha egyáltalán lehetővé teszik). A BBC egyszerűen átvágja a maga részéről a gordiuszi csomót, brit postai címhez csupán brit fizetési módokat (brit bank által kibocsátott bankkártya, brit PayPal fiók) fogad el a BBC Store használatához. Más kérdés, hogy ez a gyakorlat kiállná-e vajon egy esetleges uniós vizsgálat próbáját, mivel a nem brit fizetési módot használó ottani illetőségű felhasználókat diszkrimináció éri emiatt.

Másrészt, mint utaltunk rá, a Netflix esetében fennáll egy különleges kihívás, miszerint a licencelt tartalmak választékának nagysága, s az egyes címek elérhetősége igen nagy változatosságot mutat, mivel az az egyes országokhoz kötődő e-kereskedelmi, közvetítési jogi megállapodások függvénye. A Netflixnek elvileg szűrnie kellene, hogy minden előfizető csak ahhoz az adott országhoz kötődő tartalomszolgáltatási jogok szerint kínált választékhoz férjen hozzá, ahol él és előfizet. Az említett uniós irányelv annyiban lazít ezen, hogy a regisztrációkor állapítják meg, hogy mely országhoz tartozó csomagra fizet valaki elő, aztán azt viheti magával az EU-n belül. Saját gyártású tartalmaik elérhetőek szinte mindenhol, azonos feltételekkel. De ez sem teljesen igaz, mert a magyarországi bevezetés előtt például a saját gyártású House of Cards sorozat sugárzási jogának értékesítésével egy ideig a Netflix saját magát zárta ki a magyarországi értékesítés alól... A licencelt tartalmak hozzáféréseinek kapcsán pedig nem a saját érdeke elsősorban e szabályok betartása, hanem a tartalomtulajdonos partnereké, hiszen az előfizetési díj beszedésében a Netflix mindenképp a bevételénél van. Ezért aztán az összes Smart DNS szolgáltató lehetővé teszi a hálózati adatforgalmunk olyan értelmű manipulálását, hogy kiválaszthassuk, melyik országhoz rendelt tartalmakhoz szeretnénk hozzáférni. A Netflix e PC platformú elér-

hetőség szerint eleinte semmiféle akadályt nem támasztott. Ugyanez vonatkozott természetesen a VPN-hálózaton keresztüli hozzáférésre is. Jelenleg annyit tesznek, hogy ha egy adott VPN szolgáltatáshoz tartozó IP-cím tartományból gyanúsán sok belépés történik, akkor le szándékoznak tiltani azt. Újabban pedig a mobil eszközök navigációs szolgáltatásait is felhasználják annak beazonosítására, hogy hol is tartózkodik a felhasználó valójában. Ha ez ellentmond a VPN, illetve Smart DNS szolgáltatások keresztüli hozzáférési kérésnek, akkor blokkolják a szolgáltatás elérését. Így akarják feloldani azt a dilemmát, miszerint igen nehéz megállapítani, hogy az adott tartomány távközlési szolgáltatóhoz tartozik az adott országban legalisan, vagy Smart DNS illetve VPN szolgáltató használja közvetítő tevékenység céljából. A mobil platformok esetében már némely ponton határozottabban megfigyelhető a szabályozás szigorítása, együttműködve a hardvergyártókkal. A Google Chromecast eszköze Android alapú eszközökről, illetve windows alapú PC-ről jelenít meg vezeték nélkül továbbított tartalmakat, a tv képernyőjén. Ezen eszköz kapcsán Google beleépítette a készülék szoftverébe a Google DNS szervereinek kötelező használatát. Az eszköz szintén saját beépített Netflix kilensprogrammal bír. Ez ellenőrzi a továbbított tartalom jogosultságait, s csak annak megtekintését teszi lehetővé a Chromecast-en keresztül, amely a GoogleDNS szerverei által megállapított tartózkodási helyről lehetséges. Ennek a korlátozásnak a kikerüléséhez már router szinten kell tiltani a GoogleDNS szervereinek használatát, ez azonban az internetszolgáltatók által biztosított eszközök legtöbbszörében nem tehető meg. Saját router megvásárlására, s a szükséges konfigurációs ismeretek elsajátítására pedig már nem vállalkoznak annyian, hogy az elérné a kereskedelmi érzékenység ingerküszöbét.

A kizárólag az USA piacán elérhető online tartalomszolgáltatások esetében a helyzet jóval egyértelműbb, mint Európában. A szolgáltatók többsége mára már tiltólistára helyezi kereskedelmi VPN szolgáltatók IP-cím tartományait (ezzel viszont a szolgáltatók amerikai ügyfeleit részben megfosztja a VPN szolgáltatás rendeltetésszerű használatától). A Smart DNS alapú hálózati adatforgalom manipuláció ellen még konkrét eszközeik nekik sincsenek jelenleg. A szolgáltatás igénybevételéhez szabályos amerikai címet, s ahhoz rendelt bankkártyát is megkövetelnek általában. Ez tűnik a legkomolyabb korlátnak, amely az USA határain kívülről történő előfizetéseket és tartalomhasználatot megakadályozza. Az egyes szolgáltatások közötti szigorúságban viszont Amerikában is vannak eltérések. A HuluPlus online videotéka, illetve az Amazon szolgáltatásai kapcsán kifejezetten törekednek minden esetleges kiskapu bezárására. Az amerikai iTunes Store felhasználói egyenlegei feltölthetőek ajándékkártyákkal is, s ez esetben eltekintenek az amerikai bankkártya adatok megadásától. Ezek a kártyák viszont viszonylag könnyen beszerezhetőek az USA-n kívülről is. Ily módon viszont az egyébként kötelezően megkövetelt amerikai bankkártya kívánalmat kijátszva elő lehet fizetni a Hulu Plus szolgáltatásra is valamely Mac OS vagy iOS eszközről, az amerikai iTunes Store egyenleg terhére. Az Apple viszonylag könnyen bezárhatná ezt a kiskaput, amennyiben minden amerikai iTunes account fenntartásához kötelezővé tennék az amerikai bankkártya s az ahhoz kapcsolódó lakcím használatát, de ezt még nem tették meg. Nyilván itt sem választható el a kérdés attól, hogy az Apple is tartalom aggregátorként teszi elérhetővé a másoktól licencelt tartalmakat. Így tehát ha nem amerikai állampolgárok az amerikai iTunes felületen költenek, akkor az Apple-t nem éri közvetlen kár, s így közvetlen kereskedelmi érdeke sem fűződik a kiskapu bezárásához. Valószínű ez csak akkor történik meg, ha kereskedelmi akadály-

ként a nem amerikai felhasználók kimutatható jelenléte eléri a tartalomtulajdonos filmstúdiók illetve egyéb aggregátor partnerek (pl. a HULU) ingerküszöbét, s ők helyeznek nyomást az Apple-re.

Az illegális e-médiaszolgáltatási piac különféle formái: Kártyamegosztás, torrent-tv, illegális kereskedelmi formák a TOR-hálózaton

A számítógépes világháló különféle rejtett és kevésbé rejtett bugyrai között böngészve nyilvánvalóan szembesülhetünk azzal, hogy a fájlmegosztó hálózatokon már nem csak fájlok megosztása, hanem aktív műsorszórási (újraelosztási) tevékenység is zajlik. Látványos méretei ugyancsak az esettanulmányként már korábban használt olimpiai játékok kapcsán lettek szembetűnőek. Bizony eljutottunk odáig, hogy a tv-hez vagy a vevőegységhez (*set-top-box*) csatlakoztatott kábellel, műholdas, illetve kábeltv szolgáltatás előfizetői kártyával s mindkét irányban megfelelő sebességű szélessávú internetkapcsolattal rendelkezve könnyedén megosztható a televíziós adás. Mindez olyan a fájlcsereelő technológián alapuló szoftverekkel zajlik, melyek segítségével az összes néző egyben műsorelosztóvá is válik, így minél többen néznek egy adott műsort, annál jobb minőségben sugárzódik majd. Ennek egyik leghatékonyabb eszközeül jelenleg az orosz fejlesztésű Acestream szoftver platformkörnyezet kínálkozik.

Lehetőség van arra a kártyamegosztásnak nevezett illegális szolgáltatási formára is, amikor valamilyen (általában az adott ország állampolgáraihoz kötődő legális) úton beszerzik a népszerű műholdas műsorszolgáltatók kódkártyáit, majd ún. kártyaszerverekbe építik azokat. A dekódolást lehetővé tevő adatfolyamot a szerverek felől valós időben osztják meg az online kapcsolatban lévő kliensek (műholdvevő beltéri egységek) felé, meghatározott szoftveres protokollok révén. Kliensoldalon tehát a műsorfolyamot vevő beltéri egységre csupán a dekódolást lehetővé tevő adatfolyam online úton történő fogadását biztosító programot kell feltelepíteni. A műholdas jel vétele szabályosan történik műholdról, a dekódolást segítő adatfolyam érkezik törvénytelenül a világhálón keresztül. Ily módon egyetlen legális úton beszerzett előfizetéssel akár több ezer ember számára is biztosítható az adott műholdas szolgáltatás elérése. A szolgáltatót tetemes kár éri. Másrészt viszont a műholdas szolgáltatók, illetve a tartalomtulajdonosok felelőssége ott ragadható meg, hogy általában olyan ügyfelek veszik igénybe ezeket az illegális szolgáltatásokat, akik legálisan nem is férhetnek hozzá az adott műsorcsomaghoz a földrajzi alapú korlátozások miatt. Igen paradox kereskedelmi helyzet ez, mivel a szolgáltatók szerzői jogi okok miatt ha akarnák, sem tudnák e piaci célközönség felé legálisan értékesíteni tartalomszolgáltatásukat. Eközben a tartalomtulajdonosok is elesnek a bevételtől. Időről időre hírértékkel bír szakmai fórumokon, hogy rendőri razzia segítségével felszámolnak egy-egy kártyaszerver infrastruktúrát a mögöttük álló szervezetekkel, de ez nyilvánvalóan csupán a jéghegy csúcsát jelenti. Dunát lehet rekeszteni az interneten az olyan IPTV szolgáltatásokkal, melyek akár négy-ötezer csatorna elérését is lehetővé teszik a világ minden tájáról, minimális havidíjért cserébe. Ha legálisan nem tud a kereslet kielégülni, akkor megteremtődnek az illegális utak.

A közösségi televíziózás kalózkodás révén való előretörése persze tökéletesen szembe megy a kereskedelmi médiapiac földrajzilag is jól lehatárolt, hagyományos üzletmenetével. S azt sem szabad elhallgatnunk, hogy hagyományos, nem fájlmegosztáson alapuló illegális műsorszóró, újraelosztó tevékenység is zajlik jócskán a világhálón, erős szer-

verparkra és sávszélességre alapozva. Nagyon sokszor a kártyamegosztásban érdekelt szereplők egyben IPTV szolgáltatóként is fellépnek a kezükben lévő IT-infrastruktúrára alapozva. A kulcskérdés leginkább az, hogy miért van kereslet ezen illegális üzleti megoldásokra. Ennek kapcsán kézenfekvő válasznak tűnik, hogy a kártyamegosztás, IPTV szolgáltatás és torrent alapú tv-szolgáltatás is olyan igényeket elégít ki, melyeket a hagyományos kereskedelmi szereplők a saját játékszabályaik és a szerzői jogi keretrendszer akadályai szerint nem akarnak és nem is tudnak felvállalni. A kalózszoftverteljesítés terén a tevékenység két fő iránya az úgynevezett peer-to-peer (fájlmegosztó módszerrel végzett online műsorelosztó) és nem peer-to-peer alapon működő hagyományos programok és szolgáltatások közt állítható fel. De fogalmazhatunk úgy is, hogy hagyományos frontális jellegű szolgáltatások és a közösségi alapú média szembeállításáról van itt szó. A fájlmegosztás (peer-to-peer vagy p2p) elve ugyanis, mint már láttuk, azt jelenti, hogy a tartalmat, amit online nézek, vagy a gépemre letöltöttem, fogyasztás közben megosztom másokkal is. Ez egy teljesen új paradigmát alakít ki a korábbiakhoz képest.

Itt tehát egy alapvető kulturális választóvonalról van szó. Egyrészt szabadon terjeszthető kultúráról beszélünk, ahol a digitális többszörözésnek és terjesztésnek nincs közvetlen költsége, csak átvitt értelemben a technológiának van, amivel végezzük. A szellemi tulajdon kérdésköre pedig zárójelbe kerül, hisz e felfogás minden digitalizált illetve digitálisan születő dolgot alapvetően közjónak tekint, s nem kívánja megfizetni annak szellemi vagy infrastrukturális előállítási költségeit (még az illegálisan frontális módon nyújtott erős szerverháttérrel igénylő szolgáltatásnál is lényegében csak a technikai költség hárul át a fogyasztóra). Sőt azt is állítja, hogy nincs is módszertana a tartalomelállítás összköltségei pontos megbecsülésének. A jelenlegi szerzői jogvédő jogi és szervezetrendszer pedig ezen érvrendszer szerint szűk érdekcsoportok privilégiumait védi csupán, miközben alapvetően maga a szerző áll benne az utolsó helyen. Tény, hogy a mai magyar jogi szabályozás szerint a közös jogkezelésnek köszönhetően igen nehéz lemondania bárkinek is a szellemi alkotáshoz fűződő jogainak akár csak egy szeletéről is. Persze megjelentek köztes kompromisszumos megoldások is. Elég csak jogi oldalról a Creative Commons mozgalomra gondolunk (amely épp a jogkezelésre nyújthat talán a fájlcserélés világában is működtethető megoldásokat).

Lehet persze elszántan küzdeni a kalózkodás ellen, viszont a kalózkodás létalapját kiváltó felhasználói igények kielégítése alighanem csak egy teljesen közös uniós piacon, a nemzeti alapú szolgáltatási, szerzői jogi korlátokat lebontó környezetben elégíthetők ki. Amíg ez nem valósul meg, addig megítélésünk szerint marad a digitális rabló-pandúr harc. Lényegében ezzel veszítenek a tartalomtulajdonosok és a tartalomszolgáltatók is. A TOR hálózat illetve a bitcoin mint fizetőeszköz használata révén illúzióknak tűnik, hogy a tartalomkalózkodást fel lehessen számolni. Az egyetlen reális megoldásnak a jogi keretek (a szerzői jogi rezsim, a közvetítési jogok rendszerének) hozzáigazítása tűnik a megváltozott technológiai környezethez s az általuk teremtett felhasználói elvárásokhoz.

Jóval aggasztóbb, általános erkölcsi és bűnüldözési szempontból, az egyszerű kalózkodásnál az a fajta digitális bűnözési tevékenység, amikor bűnözők ellopják az egyes internetes tartalomszolgáltatókhoz tartozó felhasználói accountokat, és továbbértékesítik a TOR hálózaton belüli virtuális piactereken keresztül általában bitcoinnal történő fizetés segítségével. Így az adott felhasználói adatokkal a regisztrált személy tudta nélkül is használhatják a szolgáltatást. Internetes biztonsági cégek sorozatosan hívják fel a figyelmet

arra, hogy a felhasználóknak körültekintően kell védeni a szolgáltatáshoz kötődő felhasználói fiókokat. Szerencsére a legtöbb online tartalomszolgáltatás esetében egyszerűen nyomon követhetőek az adott fiókhoz rendelt eszközök, felhasználói azonosítók. A felhasználói éberség ily módon megakadályozhatja az adatainkkal történő visszaélést. Itt is rá kell azonban mutatnunk arra, hogy ez a fajta digitális lopáson alapuló piac döntően azért virágozhat, mert vonzó szolgáltatások törvényesen nem érhetőek el a nemzeti határokon túl.

A hagyományos média és az új kihívások

A jogi oldal mellett a régi szereplők által végzett új szolgáltatási modellekben is gondolkodhatunk, amelyek mintha tüzet és vizet próbálnának összeházasítani. Ezek még tovább bonyolítják az eddig felvázolt képet. Eddig ugyanis szó volt fájlmegosztó alapú illegális műsorelosztásról, illetve a frontális alapú, szerverekkel végzett egyirányú műsor-szórás legális és illegális módokról. A fájlmegosztó alapú műsor-szórás is megjelenik azonban legális formában. Itt tehát nem a hagyományos módon sugárzott műsorok illegális elosztásáról, hanem legálisan sugárzott tartalmak fogyasztók általi továbbításáról van szó. A BBC például a Kon-Tiki alkalmazás használatával kínált fájlcsere-elven működő másolásvédelemmel digitális tartalmakat letöltésre. Maga a letöltés brit felhasználóknak ingyenes volt, illetve szolgáltatásként beépül az előfizetési díjba, amit minden magán és jogi személynek fizetnie kell a BBC számára, aki képes tartalmainak vételére bármilyen eszköz révén. Ebben a szolgáltatásban az volt az újdonság, hogy a program a felhasználó gépére kerülő anyagokat automatikusan megosztotta más felhasználók felé is. Miközben maga a saját gépre letöltendő video vagy hanganyag kölcsönzési határidőt alkalmazó másolásvédelemmel van ellátva. Ennek lejáratá után megnyithatatlaná válik, s a törlés marad az egyetlen választásunk. Persze ez azt is jelenti, hogy a BBC a fájlmegosztó technológia elvéből adódóan megspórolt egy hatalmas mennyiségű kiszolgálói kapacitást. A műsor-szórás technikai költségének egy részét (az előfizetési díjon túl is) ráterheli a felhasználókra. S ez mondjuk különösen érzékenyen érintheti például a le- és feltöltési forgalomban korlátokat állító internetes előfizetéssel rendelkezőket. Másfelől a letöltésből a nem Windows operációs rendszert használók szoftverfejlesztési okok miatt ki vannak zárva. Ők letölteni nem, csak megtekinteni tudják a műsorokat (élőben vagy felvételtől) Flash lejátszóprogram (illetve újabban már a Silverlight platform) segítségével. Ez olyan frontális médiafogyasztás, mint a hagyományos tv-nézés, csak PC-n élvezhetjük, a felhasználó nem oszt meg semmit a többiek felé. (Voltaképpen az IPTV áll hozzá a legközelebb. Ott is internetes csomagokban jut el a tévéműsor a felhasználókhoz, amit egy kiegészítő készülék (set-top-box) konvertál át a hagyományos tv-n is nézhető formátumra, s különíti el a tv-s adatsomagokat a házi internetforgalmunktól. Az IPTV viszont televíziókészülékekre szolgáltat, míg a BBC streaming megoldása PC-re, melynek jele persze továbbítható tv készülék felé is). Mellesleg az, hogy milyen műsor milyen jogosultságokkal (letöltés vagy csupán megtekintés) s mennyi ideig érhető el, azt a készítő vagy a producer szabja meg. Komoly hátulütője e modellnek, hogy a brit médiaszabályozás rendszere miatt a brit előfizetési díjából (is) fedezett szolgáltatások nem érhetőek el Nagy-Britannián kívülről, még a máshol tartózkodó, előfizetési díjat fizető brit állampolgároknak sem. Mára már a BBC kezdeti szolgáltatási portfóliója is nagyban változik. Az újonnan bevezetett felhő alapú szolgáltatási infrastruktúra a múlt részévé tette a p2p megoldásokat.

A műholdas műsorszóró szolgáltatások is súlyos kihívásokkal küzdenek. A nemzeti határok mentén húzott előfizetési modellek, üzleti érdekek, kombinálódva az elmaradott nem felhasználóközpontú szabályozással, valóságos média vasfüggönyöket húznak fel az EU-n belül is, melyeket legálisan megkerülni úgyszólván lehetetlen. Miközben a tényleges fogyasztói igényeket kiszolgáló, a határokon átnyúló televíziózást biztosító illegális online szolgáltatások a virágkorukat élik.

Az Európai Unió és a digitális tartalomfogyasztás szabályozása

Az Európai Uniónak a *Televíziózás Határok Nélkül* hangzatos címen kiadott jelenleg is hatályos irányelve (melynek legutóbb módosított változata 2007-ben született 1997-es, és 1989-es előzmények után) úgyszólván csak a médiacélú befektetések határok nélküli szabadságát garantálja, tartalomszabályozási elemeket hordoz (európai kultúra támogatása, kiskorúak védelme stb.), a szerzői jogot nemzeti keretek között hagyja, így a nézők röghöz kötöttségén mit sem enyhít. Változtatásként csak annyi kerül elő, hogy az új típusú médiaszolgáltatásokra is (pl. Youtube, Netflix) kiterjesztenék a hagyományos médiára vonatkozó tartalomszabályozást. Két fő dilemma körül bonyolódik a kérdés: az egységes piac, szabadon meghatározott üzleti tevékenységgel és üzletmenettel, illetve a nemzeti keretek között működő szabályozási elemek. Hiszen a vállalkozás szabadsága úgy vezetődik le, hogy az államok és a médiakonsernek szabadon megválaszthatják, hogy milyen földrajzi határok között kinek és mit értékesítenek. A nézők kiszolgáltatottságát, röghöz kötését a vállalkozás szabadságához kötődő üzletmenetük részeként, az adott földrajzi területre szóló szerzői-közvetítési jogi szabályokkal szentesítik. (Egyedül annyi megszorítás van, hogy az egyes államok meghatározhatnak olyan tartalmakat, amelyeket bárki számára elérhető csatornákon elérhetővé kell tenni a közvetítési jogot birtoklónak, az adott állam földrajzi határain belül.) Úgy tűnik, a szerzői jogi és a médiatulajdonos lobbiknak együtt túl nagy hatalmuk van ahhoz, hogy csírájában elfojtsanak bármilyen politikai kezdeményezést, ami e téren is az egységesebb európai fogyasztói piac megteremtésére irányulna szabályozási szinten. A technológiai fejlődés segítségével azonban, mint láttuk, az emberek mégis meg tudják kerülni, sőt egyre inkább zárójelbe tudják tenni ezt a hatalmas befolyással bíró politikai-médiaipari-üzleti komplexumot. Nyilvánvalóvá vált, hogy erre a rohamosan terjedő, magát a jogon kívül helyező digitális tartalomterjesztési és felhasználási formák által teremtett kihívásra a döntéshozóknak is válaszolniuk kell. Ha úgy tetszik, drámaian nő a szakadék az állampolgári jogtudat s a jogszabályok előírásai között.

Az Európai Unió a terület fejlődésére válaszul 2015-ben új kezdeményezéssel állt elő, ami a tartalom hordozását biztosító 2018-ban hatályba lépett irányelvben teljesedett ki. Az Európai Unió 2018 februárjában elfogadta azt az irányelvet, mely normál online kereskedelmi tranzakciónál tiltja a földrajzi alapú blokkolást. Ez azonban sajnos még mindig nem terjed ki a szerzői jogok nemzeti keretekhez kötöttsége miatt az audiovizuális tartalomszolgáltatásokra. Fizikailag megfogható árukat azonos feltételekkel akár honnan rendelhetünk az EU-ból (persze adott esetben az áruátvételt magunknak kell megoldani, postázásra, személyes átvétel biztosítására az egész EU-n belül senki sem kötelezhető). Még mindig nem fizethetünk elő azonban tartalomszolgáltatásokra az egész EU-ban, azonos feltételekkel. Ezen a téren egy másik nemrég elfogadott uniós irányelvnek (Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1128 rendelete (2017. június 14.) az online tartalomszolgáltatásoknak a belső piacon való, határokon átnyúló hordozhatóságáról) kö-

szönhetően csupán annyit sikerült elérni, hogy ha valaki nem életvitelszerűen költözik át egy másik EU tagállamba, akkor hozzá kell férnie mindazon tartalomszolgáltatásokhoz az egész unión belül, melyekre otthon előfizet. Az ingyenesen (illetve egyes országokban az állam által beszedett előfizetési díj ellenében) elérhető közszolgálati médiatartalmak azonban nem válnak hordozhatóvá (habár erre az irányelv lehetőséget ad). S ez a szabályozás a médiapiac nemzeti fragmentáltságát sem oldja fel. Lényegében a szerzői jogtulajdonosok, illetve a nemzeti jogi keretek közt működő szerzői jogi rezsimek oltárán, páratlan módon áldozzák fel az egységes piac alapelveit, az egységes európai audiovizuális tér kívánalmát.

A szabályozási törekvés kitűnően egybecseng a mobiltelefonos roaming díjak eltörlése mögött álló szabályozói kívánalommal. Az erre vonatkozó szabályozás legfőbb célja is abban áll, hogy mindenki a saját országában elérhető szolgáltatásokat használhassa szabadon Európában. Másrészt pedig azt korlátozzák, hogy valaki állandó jelleggel előfizessen egy olyan szolgáltató mobil díjcsomagjára, melynek szolgáltatási területén nem rendelkezik földrajzi illetékességgel. Ebben az esetben sem válik tehát teljesen, korlátozások nélkül egységessé az uniós piac. A fő cél, hogy a rövidebb időre hazájukból az unión belül elutazó állampolgárok ugyanarra a szolgáltatási környezetre támaszkodhassanak mindenhol, amit otthon el tudnak érni.

Az Európai Bizottság azt is kilátásba helyezte, hogy az egységesítő törekvésekkel egyidőben fokozott mértékben fel kíván lépni a tartalomkalózkodás ellen. El kívánja vágni az Unión belül azokat az e-kereskedelmi, finanszírozási csatornákat, melyek révén illegális tartalmak juthatnak el a fogyasztókhoz. Újabb jogalkotási lépésekkel az illegális tartalomszolgáltatásokat kiszolgáló infrastruktúrák üzemeltetőit is felelősségre lehetne vonni az illegális tartalom szolgáltatásáért.

Az említett tartalomhordozhatósági irányelv kritikájaként elmondható, hogy az egységes európai piac alapelvei ezt követően is csupán részlegesen érvényesülnek. Nem kínál választ a rendlettervezet arra, hogy az unión belül sokféle licencfeltétel szerint, eltérő díjzabással és tartalomkínálattal érhető el ugyanaz a szolgáltatás. A másik komoly probléma megítélésem szerint, hogy a közepes és kis uniós országok polgárait hátrányosan diszkriminálja e szabályozási gyakorlat. A beszűkült piac mérete miatt ők azon szolgáltatási paletta töredékével tudnak csak találkozni továbbra is, mely a nagyobb piaci mérettel és vásárlóerővel bíró tagállamok polgárai számára rendelkezésre áll. A tartalomszolgáltatási és a hírközlési kereskedelmi formák működése ezután is döntően nemzetállami keretek között marad az unión belül is.

Még egy összefüggésre fel kell hívni a figyelmet az uniós politikák kapcsán, ez pedig a nagy tartalomipari szereplők adóelkerülési, adóoptimalizálási gyakorlata. Az unión belül Írország és Luxemburg nem kis hasznot húzott abból, hogy a tartalomipari multik többsége a társasági adó és általános forgalmi adó legkisebb mértékét kihasználva hozzájuk helyezte európai leányvállalatát. Miközben más uniós tagországokban fejtettek ki döntően üzleti tevékenységet, s érvényesítették azok hasznát, az egységes uniós piac előnyeivel visszaélve nem fizettek adót ezekben az országokban, tetemes összegektől fosztva meg a tagállami költségvetéseket. Szolgáltatási kereteik kialakításakor hasznot húznak a nemzetállami széttagoltságból, kötelezettségeik teljesítésekor viszont az egységes piac védőernyője mögé bújnak. Az Unió válaszul egységesítette az általános forgalmi adó szabályozást, bezárva ezzel egy adóelkerülési kikaput. 2015-től már az ügyfél lakhelye szerinti áfát kell kötelezően felszámolni az értékesítés után, függetlenül attól, hogy a teljesítés

melyik uniós országból történik. Ez szemléletében kitűnően beleillik a roaming díj és a tartalomszolgáltatási jogi keretek megreformálását meghatározó nézőpontokba. További intézkedéseket próbálnak hozni annak érdekében, hogy a társasági adóval se lehessen trükközni, de ezen a téren jóval nehezebb a fellépés az eltérő tagállami politikai és üzleti érdekek láncolata miatt. A cél az, hogy egyetlen cég se úszhassa meg a társasági adófizetést az adott országban folytatott kereskedelmi gyakorlata után. Amennyiben viszont az üzleti tevékenység uniós szintéren, az egységes piacon zajlik, számvitelesen is elég nehéz átlátni és elkülöníteni az egyes nemzeti piacokra jutó bevételeket és kiadásokat. Nem kis kihívást jelent e kérdéskör az uniós döntéshozók számára, mely alapvetően befolyásolja az e-kereskedelmi gyakorlat formálódását is.

Némiképp reményt ad a jövőre nézve, hogy tavaly már uniós versenyjogi eljárás indult a hollywoodi filmstúdiók illetve a brit Sky médiaszolgáltató szerződési kapcsán, melyek csupán Nagy-Britanniában és Írországban tették lehetővé a szerződés tárgyúal szolgáló filmek forgalmazását. A filmstúdiók és a médiaszolgáltató is beegyezett abba, hogy az eljárás lezárásának feltételeként törlik a földrajzi alapú korlátozásokat az egymás között, illetve a végfelhasználók felé kötött szerződésekből is. Ha az EU versenyjogi hatósága ebből a precedensből kiindulva következetesen jár el más piaci szereplőkkel szemben is, az jótékonyan hozzájárulhat az egységes audiovizuális szolgáltatási piac formálódásához.

A videómegosztó portálok és kapcsolatuk a hagyományos szereplőkkel

A közösségi világháló erejére támaszkodva új szolgáltatási modellek fejlődnek ki. Ezek egyrészt a hagyományos jogi felfogás szempontjából a féllegalitás, másrészt a teljes illegálitás szférájába csúsznak át. Már persze ha azonosulunk azzal az üzleti célú erkölcsi, jogi felfogással, ami e fent ábrázolt komplexum megjelenik. Hisz a web 2 egyik lényege, hogy kívül helyezi magát ezen. Bár a kérdés ennél kissé bonyolultabb. Maguk a technológiai keretrendszerek (pl. a YouTube) teljesen legálisak. Itt nem fájlcsereelő módszerrel végzett élő műsorszórásról beszélünk. A videómegosztó portálok ugyanis lehetővé teszik bárkinek bármilyen saját előállítású mozgóképes tartalom külső, szolgáltatói szerverre való feltöltését, amit másokkal is meg szeretne osztani. Szolgáltatói szerverekről végzett frontális műsorszóró szolgáltatásról van tehát szó, a tartalom viszont közösségi jellegű. S épp a tartalmak okozzák a legfőbb gondot a hagyományos média szereplői számára. A sok szempontból bárgúnak ható piaci magatartás és szerzői jogi szabályozás révén ez a terület azonnal a (törvényesen egyébként a hagyományos médiában nemzetközileg és az interneten sem elérhető) jogvédett rögzített tartalmak megosztásának színterévé is vált. Kirobbanó sikere pedig teljesen átforgalmazza a hagyományos média világát is, bumerángxént csapva vissza arra. Hiszen az eredeti szándéknak megfelelően megjelenik a saját személyes (közösségivé váló) tartalom is a jogvédett műsorok mellett! Egyre inkább valamiféle munkamegosztás jön létre a milliónyi helyen ott lévő önkéntes tudósítók és a hírcsatornák között a közösségi videoportálokra feltett anyagok felhasználásáról a hagyományos médiában. Több és több hagyományos médiatársaság tesz közzé előzeteseket, vagy szerzői jogilag kevésbé védett (például hír)műsorokat közösségi felületen is. De gondolhatunk arra, hogy pl. az angol királyi udvar is saját hírcsatornával van jelen a YouTube-on, vagy arra, hogy a közösségi felületek aktivizálása milyen paradigmátikus módon formálta át az amerikai választási kampányt. Barack Obama kampányának irányítói a megfelelő közösségi játéktér felvázolásával, s néhány kezdőlökésként szolgáló anyag

közreadásával hatalmas alulról jövő kreatív hullámot indítottak el, saját céljaik elérésére. Persze észre kell vennünk, hogy ebben is benne van a manipulációs elem, az általuk keltett hullámra való felkapaszkodással. A közösségi kampányt, a video- és hanganyagok elkészítésével az agitáló brigádok megszervezésével, azonban maguk a választópolgárok formálták meg, minimális külső erő beavatkozásával.

Nálunk is érdemes azon elgondolkozni, hogy a magyar vonatkozású anyagok nagyságrendje kapcsán milyen a YouTube és a MANDA (Magyar Nemzeti Audiovizuális Archívum) viszonya egymáshoz képest. A MANDA zárt hozzáférési hálózata, s a választott szolgáltatási formátum bizony erősen behatárolja a lehetőségeit. El lehet mondani, hogy a játékfilmekről eltekintve, a használatot érdeklő anyagok vonatkozásában az amerikai szolgáltatás áll kiütéses győzelemre. Talán érdemes lenne elgondolkozni az itthoni szolgáltatási infrastruktúra új alapokra helyezésén, a közgyűjteményeken kívüli térítéses hozzáférés megteremtésével, illetve modernebb szolgáltatói formátumra való átállással. A következő két könyvtári példa arra mutat rá, hogy máshol mivel kísérleteznek e témakörben, könyvtári részvétellel.

Filmes online szolgáltatások dán és norvég könyvtárakban

Dániában 2004 szeptemberében indultak el a BIBCAST projekt munkálatai. Két év intenzív fejlesztő munka után (Aarhusban, Dánia második legnagyobb városában a 100 mbites hálózat kiépítése adta a műszaki hátteret) elindult a közkönyvtárak szélessávra alapozott digitális filmszolgáltatása. Olyan technikai platformot sikerült kialakítani, ami lehetővé teszi a könyvtáraknak mozgóképre alapozódó térítéses szolgáltatások indítását. Egyelőre 225 film szerepel a kínálatban, háromféle minőségben (512 kbit, 1 Mbit és 2 Mbit lejátszási sebességgel). Eredetileg négy város kijelölt könyvtáraiban voltak nézhetőek a filmek: Koppenhágában, Randersben, Silkeborgban és Aarhusban. A kísérleti projekt lezárultával azonban az összes közkönyvtár csatlakozhatott, fenntartói döntéstől függően. A hozzáférést egy content-management alapú IP címszűrő rendszer szabályozza. A svéd glimz.net-tel kialakított egyezség révén már svéd dokumentum- és rövidfilmek is felkerültek a kínálatba. A dán független filmesek alkotásai is elérhetőek a felhasználók számára olvasói kártyájuk segítségével.

Fokozott problémaként jelentkezik azonban a DVD-hez kötődő bevételeiket féltő slágerfilm jogtulajdonosok elzárkózása a szolgáltatás elől. Innen fakad a szlogen: 'Szűk filmválaszték széles nézőközönség számára' (*Narrow films for a broader audience*). Távlabbi cél itt is a könyvtári felhasználók otthoni filmnézésének biztosítása jelenik meg. Bár ennek a célnak a létjogosultságát az online videotéka szolgáltatások elterjedése alapjaiban megkérdőjelezte. Úgy tűnik, hogy a könyvtáraknak inkább a kereskedelmileg nem rentábilis filmkincs nagyközönséghez való eljuttatásában lehet kulcsszerepe.

A Norvég Filmintézet digitális archívumot épít a norvég filmes örökségből, s a film-történet klasszikusaként szereplő nemzetközi alkotásokból. A fő célközönség az iskolák, könyvtárak, egyéb közgyűjtemények, sőt a magánfelhasználók világa. A szolgáltatás 2002-ben oktatási segédanyagként készült filmek sugárzásával indult az iskolák irányába. A szélessávú technológiát kihasználva a filmek IPTV-technológiával jutnak el az intézményekbe. 2004-ben indult el a lakosság számára a www.filmarkivet.no portál, mely térítésért kínál videoszolgáltatásokat a neten. DVD-minőségben lehet – az IPTV-dekóder távirányítójával kiválasztott és kifizetett – filmet megtekinteni. A filmek között szabadszavas

kereséssel is keresgélhetünk, de igen extenzív metaadat szolgáltatások is rendelkezésre állnak a megfelelő keresési indexekkel. Mintegy 400 film érhető el a 20. század tízes éveitől napjainkig, köztük szinte az összes szépirodalmi kánonba tartozó mű filmadaptációja. A játékfilmeket oktatófilmek, dokumentum- és rövidfilmek egészítik ki. A könyvtárak számára kialakítottak egy emelt szintű és minőségű szolgáltatást 'kinoteket' néven. Ez is a filmarkivet szolgáltatásaira épül.

A Kinoteket révén lényegében beköltözik a mozi a könyvtárba. A beiratkozott olvasók síkképernyőn, kivetítők segítségével nézhetik meg a kiválasztott alkotásokat, 15–30 fős termekben. Itt a szolgáltatás költségét a könyvtárak állják. Kívánságra fehallgatót és távirányítót is lehet kérni (utóbbival interaktív kiegészítő szolgáltatások vehetők igénybe). Jó lehetőség ez baráti társaságok, iskolai osztályok számára az alkotások csúcsmínőségű élvezetéhez, egyben kulturális misszió a mozgóképkincs megismertetéséhez. A könyvtárak vetíthetnek szórakoztató-ismeretterjesztő filmeket is. Sőt az oslói Deichmann könyvtár Grünerlokkai fiókkönyvtárának környezetében már szabadtéri mozit is szerveztek nyaranta. A szolgáltatást két irányban tervezik továbbfejleszteni: egyrészt a filmjogok birtokosainak hozzájárulásával növelnék a nemzetközi alkotások számát; másrészt a többi északi társszolgáltatással összefogva közös portált és szolgáltatói felületet alakítanának ki a teljes északi filmkincs szolgáltatására.

Az audioszolgáltatások átalakulása

A közösségi energiák felszabadulásának hatásával időrendileg először a hangos termékekben érdekelt szolgáltatói ipar szembesült. Mára igen lecsökkent a szerepe a hagyományos hanghordozó alapú, boltokban zajló kereskedelmi tevékenységnek. Az emberek jó része megkerüli a tradicionális értékesítési csatornákat, az internetes értékesítés előtt azonban új utak nyíltak meg. Ha valaki olyan üzleti modellt tud nyújtani, ami egyszerű, olcsó és áttekinthető módon biztosít online (állomány- vagy dokumentumhordozó alapú) audiovizuális értékesítési szolgáltatásokat, még mindig nyert ügye lehet. Érvelhet azazal, hogy kínálata törvényes forrásokból származó, garantált minőségű termék, könnyen megtalálható, lejátszható. Ezen kívül mindig ott lesz az adott helyen, nem kell keresgélni a hálón bolyongva esetleges újabb letöltésre, a fizetés után mindig rendelkezésre áll. Persze minden ilyen esetben az állományalapú online értékesítésnél komolyan felvetődik a másolásvédelem kérdése. A másolásvédelem bár megnyugtathatja a jogtulajdonost a jóváhagyása nélküli többszörözés meggátolása felől, számos üzleti hátránnyal bír. Különösen nagy súllyal esnek a latba a lejátszással kapcsolatos hardver- és szoftverkompatibilitási problémák. A másolásvédelmi technológia önmagában is jelentős biztonsági kockázatot jelenthet mind hardveres, mind szoftveres oldalról (lásd a Sony esetét a másolásvédelem CD és DVD termékeivel, amelyek számos lejátszó meghibásodását, számítógépes hardver- és szoftverproblémákat is okoztak). A megnehezített hozzáférés, a bonyolultabb használat jelentősen leértékelheti e termék súlyát az illegális, de kötöttségek nélküli alternatívákkal szemben. Ráadásul minden ilyen másolásvédelmi technológia programozók ezreit hívja ki maga ellen, akik azon dolgoznak, hogy megkerülhetővé váljanak a korlátozások. Az Apple lépése, amikor elkezdett másolásvédelem nélküli, ám eredetigazoló digitális vízzel ellátott zeneszámokat és videóállományokat árulni, úttörő jelentőségű lépés volt e téren. Reálisan átgondolt módon másra, mint a szemléletformálásra, a fogyasztók szabad józan belátására apellálni, nem igazán lehet. A szemléletformálás kulcsa, hogy nem

lesz fogyasztható kulturális jószág, ha a szellemi tulajdon szerzőjét, az értékesítési lánc szereplőit nem díjazták az alkotásáért valamilyen értékesítési csatornán keresztül. A legújabb online zenei stream szolgáltatások (Google Play Music, Apple Music, Spotify, Tidal, Deezer stb.) a különféle PC és mobileszközökhöz kötve pedig már a másolásvédelem korlátjaitól kötetlenül, igazán versenyképes alternatívát kínálnak a zenei kínálat piacán. A legújabb európai uniós finanszírozásból készült tanulmány is rámutat arra, hogy lényegében megöli a zenei kalózkodást ez a megfizethető, könnyen használható terjesztési forma. Más kérdés, hogy a felhasználási licencjogosultságot ebben az esetben is nemzeti keretek között kell beszerezni. Így az egyes országokban némileg eltérő zenei kínálathoz lehet hozzáférni. A probléma azonban nem olyan súlyú, mint a filmeknél a Netflix esetében. A közös európai szabályozási keretek megteremtése az egységes kínálat érdekében igen fontos lenne.

Epilógus

A technológiai fejlődés olyan új felhasználói fogyasztási utaknak adott (s ad a jövőben is) teret, melyek átformálják a tartalomszolgáltatást annak összes vonatkozásában. Új üzleti modellek kialakítására kényszerítenek (a régi status quo-t védeni egyre nehezebb, még ha sok pénz áll is mögötte). A szerzői jog rendszere is alapos megújulásra szorul. A felhasználói magatartás olyan mértékig lép túl az elavult technológiai keretekhez adaptálódott jelenlegi jogi kereteken, hogy teljesen új utakat kell találni a szerzői, alkotói igények kielégítésére. A médiavilág változóban van, a szellemet már nem lehet visszagyömöszölni a palackba. Erre próbált meg voltaképpen ez az áttekintés rávilágítani. A digitális kor fiatal generációja számára olyan új minták kellenek, melyek számukra is elfogadhatóak, s legalább részben képesek őket más útra terelni az ingyenes, minden szabályra fittyet hányó fogyasztás ideájához képest. A szemléletbeli megújulás tehát más-más vonatkozásban, de egyszerre jogalkotói, szolgáltatói és fogyasztói kérdés is. Azt pedig csak remélni lehet, hogy nem valamiféle globális internetes cenzúra fog (mondjuk az adatcsomagok szűrésével, a legfőbb kiszolgálói csomópontok ellenőrzésével) megkísérelni a domináns tartalomipari szereplők kénye-kedvéhez illeszkedő új rendet alkotni a jelenlegi állapotokhoz képest. A piaci szereplők és a politikusok egymásra találásával még ezt sem lehet sajnos kizárni. Szerencsére például nálunk a parlament elutasította a szerzői jogi törvény olyan módosítását, hogy ha a felhasználó a tőle elvárható gondossággal nem győződött volna meg a letöltés törvényes voltáról, akkor bűncselekményt követett volna el. Az internetező közösség kriminalizálása azonban Amerikában már aktívan folyik, s az ott sikerrel járt hagyományos piaci szereplők európai uniós szabályozási szinten mindent el fognak követni, hogy szigorúbb szabályozást érjenek el. Az egyelőre meghiúsult amerikai-európai szabadkereskedelmi megállapodástervezet kiszivárgott részletei közül is erre utal néhány. Ezzel egyszerre harcolnak a technológiai fejlődés iránya és lehetséges piaci célcsoportjaik ellen. A piaci pozíciók bebetonozása helyett az átalakuló környezetbe való innovatív betagozódás kereteinek biztosításával kellene inkább szabályozási szinten foglalkozni.

A könyvtárak számára is tanulságos ez a piaci harc. Mint szolgáltató intézményeknek nekik is haladniuk kell a korrallal. Új és új módokon kell becsalogatni fizikai és virtuális felhasználóikat a könyvtári térbe. S ennek egyik legfőbb eszköze lehet a megfelelő új (külső partnerekkel is számoló) audiovizuális szolgáltatási modellek megtervezése. Ha a kiadói és a könyvtári szféra összefog, mindkét fél jól jár. A kiadók új üzleti modell révén

tagolódhatnak be az online szolgáltatói térbe. A könyvtárak pedig gazdag internetes tartalomszolgáltatással tehetik izgalmasabbá magukat a felhasználók felé.

Jegyzetek

1. Laura Hautala: Olympic fans unhappy with NBC find a way to access BBC. *Los Angeles Times*, 2012 <<http://articles.latimes.com/2012/aug/01/business/la-fi-tech-savvy-olympics-20120801>> [Letöltés: 2015. december 22.].
2. Janko Roettgers: Olympic winners: How NBC's authentication helped VPN providers. *GIGAOM Research*, 2012 <<https://gigaom.com/2012/08/09/olympics-nbc-authentication-vpn/>> [Letöltés: 2015. december 22.].
3. Jeb Harrison: How to Access Blocked Content Without Breaking the Law. *Huffington Post*, 2015. <http://www.huffingtonpost.com/jeb-harrison/how-to-access-blocked-content-without-breaking-the-law_b_6986554.html> [Letöltés: 2015. december 22.].
4. BBC, „BBC iplayer”, 2015 <<http://www.bbc.co.uk/iplayer>> [Letöltés: 2015. december 22.].
5. BBC, „BBC store”, 2015 <<https://store.bbc.com>> [Letöltés: 2015. december 22.].
6. Mark Lawson: BBC Store launch is an early Christmas present for TV viewers. *The Guardian*, 2015 <<http://www.theguardian.com/tv-and-radio/2015/nov/05/bbc-store-launch-online-content-shop-tv>> [Letöltés: 2015. december 22.].
7. BBC Worldwide, „BBC Worldwide-About us”, 2015 <<http://www.bbcworldwide.com/about-us.aspx>> [Letöltés: 2015. december 22.].
8. Grace Allen, Dorothee Feils, Holly Disbrow: The rise and fall of Netflix: what happened and where will it go from here?, *Journal of the International Academy for Case Studies VO - 20*, 2014, 135. <<http://ezproxy.tlu.ee/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsgao&AN=edsgcl.397579904&site=eds-live>>; Erik Gruenwedel, „Is Netflix killing TV?”, *Home Media Magazine VO - 37*, 2015 <<http://ezproxy.tlu.ee/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsggo&AN=edsgcl.411752836&site=eds-live>>.
9. Netflix, „Netflix”, 2015 <<http://www.netflix.com>> [Letöltés: 2015. december 22.].
10. Gruenwedel.
11. BBC, „BBC Store FAQ- How I can pay?”, 2015 <<https://help.store.bbc.com/s/article/How-can-I-pay>> [Letöltés: 2015. december 22.].
12. Harrison.
13. Unotelly, „Why do I need to block public DNS lookups?”, 2015 <<http://help.unotelly.com/support/solutions/articles/192836-why-do-i-need-to-block-public-dns-lookups->> [Letöltés: 2015. december 22.].
14. TorrentFreak, „HULU BLOCKS VPN USERS OVER PIRACY CONCERNS”, 2014 <<https://torrentfreak.com/hulu-blocks-vpn-users-over-piracy-concerns-140425/>> [Letöltés: 2015. december 22.].
15. Jerry Cards: Want to enjoy thousands of movies, TV Shows from Netflix/HBO Now & HULU only available in US?, 2015 <<https://www.jerrycards.com/NetflixHuluUltimateGuide.php>> [Letöltés: 2015. december 22.].
16. Acestream, „ABOUT ACE STREAM”, 2015 <<http://info.acestream.org/#/about/acestream>> [Letöltés: 2015. december 22.].
17. TVBoom, „What is Cardsharing and How Can you Use it for Your Satellite TV?”, 2015 <<http://www.tvboom.net/en/page/what-is-cardsharing.html>> [Letöltés: 2015. december 22.].
18. Robert Briel, „Police raids Sky Italia card-sharing network”, *Broadband TV News*, 2015 <<http://www.broadbandtvnews.com/2015/12/22/police-raids-sky-italia-card-sharing-network/>> [Letöltés: 2015. január 1.].

19. Bodó Balázs: *A szerzői jog kalózzai*. Budapest: Typotex, 2011. <http://www.typotex.hu/book/3094/bodo_balazs_a_szerzoi_jog_kalozzai>.
20. McAfee: McAfee Labs Report Reveals Prices of Stolen Data on Dark Web, 2015 <<http://www.mcafee.com/us/about/news/2015/q4/20151015-01.aspx?clickid=xuoU4JS4PyCL-z8azIw1ecy36UkXXSW0V02QM2U0&lqmcAt=Affiliate:IR:null:74047:10078:10078:null>> [Letöltés: 2015. december 22.].
21. Archana Venkatraman: Case study: How the BBC uses cloud to process media for iPlayer, *Computer Weekly*, 2014 <<http://www.computerweekly.com/news/2240219866/Case-study-How-the-BBC-uses-the-cloud-to-process-media-for-iPlayer>> [Letöltés: 2015. december 22.].
22. (Európai Bizottság, 2007.)
23. A 2018 februárjában elfogadott irányelv szövege: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-64-2017-INIT/en/pdf>
24. Az irányelv hivatalos szövege magyarul: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017R1128&from=EN>
25. Simon Bowers: Luxembourg tax files: how tiny state rubber-stamped tax avoidance on an industrial scale, *The Guardian*, 2014 <<http://www.theguardian.com/business/2014/nov/05/sp-luxembourg-tax-files-tax-avoidance-industrial-scale>> [Letöltés: 2015. december 22.].
26. European Commission, „How VAT works - Telecommunications, broadcasting & electronic services”, 2015 <http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/vat/how_vat_works/telecom/index_en.htm> [Letöltés: 2015. december 22.].
27. <https://www.digitaltveurope.com/2019/03/08/eu-accepts-hollywood-studios-and-sky-measures-to-end-geo-blocking-case/> [Letöltés: 2019. március 11.]
28. Fink Henrik Isaksen: BIBCAST – the libraries’ broadband cinema, *Nordic Public Libraries in the Knowledge Society, Danish National Library Authority, Copenhagen*, 2007. <<http://www.bs.dk/publikationer/english/nnpl/html/chapter04.htm>> [Letöltés: 2015. december 22.].
29. Ole Werring: Digital films for Norwegian libraries, *Nordic Public Libraries in the Knowledge Society, Danish National Library Authority, Copenhagen*, 2007. <<http://www.bs.dk/publikationer/english/nnpl/html/chapter04.htm>> [Letöltés: 2015. december 22.].
30. Luis Aguiar, Joel Waldfogel: JRC Technical Reports. Institute for Prospective Technological Studies Digital Economy Working Paper 2015/05 Streaming Reaches Flood Stage: Does Spotify Stimulate or Depress Music Sales? (Sevilla, 2015) <http://www.digitalmusicnews.com/wp-content/uploads/2015/10/EU_JRC_Study_Spotify.pdf?3110b5>.

